

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ СОЦІАЛЬНОЇ ТА ПОЛІТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ**

**ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК
РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ**

За редакцією члена-кореспондента НАПН України
М. М. Слюсаревського

Упорядник С. Л. Чуніхіна

Київ – 2022

Термінологічний словник російсько-української війни / [В. Васютинський, П. Горностай, І. Губеладзе, Л. Найдьонова, М. Слюсаревський, С. Чуніхіна] ; за ред. М. М. Слюсаревського ; упоряд. С. Л. Чуніхіна ; Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. – Київ : Ін-т соціальної та політичної психології НАПН України, 2022. – 20 с.

Авторський колектив: В. Васютинський, П. Горностай, І. Губеладзе, Л. Найдьонова, М. Слюсаревський, С. Чуніхіна. У доборі термінів узяли участь працівники всіх наукових підрозділів Інституту соціальної та політичної психології НАПН України.

ISBN 978-617-8016-49-4

© Інститут соціальної та політичної психології НАПН України, 2022
© В. О. Васютинський, П. П. Горностай, І. Г. Губеладзе,
Л. А. Найдьонова, М. М. Слюсаревський, С. Л. Чуніхіна, 2022

ЗМІСТ

Передмова.....	4
Учасники (сторони) війни.....	5
Події та локації війни, які є осередками найбільшого емоційного напруження.....	9
Психологічні феномени та психологічні наслідки війни.....	13
Приклади спонтанної міфо- та мемотворчості українського суспільства, що виконує аутотерапевтичну функцію.....	16

ПЕРЕДМОВА

Цей словник – перша спроба відтворення семантичного простору російсько-української війни. Його метою є психологічно обґрунтоване впорядкування смислів, термінів, назв, подій, символів, за допомогою яких ця війна може осмислюватися українським суспільством.

До словника включено 111 термінів, що описують реальність війни за чотирма основними категоріями:

- учасники (сторони) війни;
- події та локації війни, які є осередками найбільшого емоційного напруження;
- психологічні феномени та психологічні наслідки війни;
- приклади спонтанної міфо- та мемомтворчості українського суспільства, що виконує аутотерапевтичну функцію.

Наразі підготовлений, що називається, по гарячих слідах словник не можна вважати завершеним – уже бодай тому, що війна триває. Тож автори розглядають його як проєкт, відкритий до доповнень та змістових коригувань.

Подальшу роботу над словником планується здійснювати в напрямі уточнення і розширення термінологічного переліку, а також акумуляції психоедукаційних та освітніх матеріалів загального характеру для використання в ЗМІ та поширення соціальними мережами з метою насичення суспільного дискурсу щодо російсько-української війни конструктивними смислами.

УЧАСНИКИ (СТОРОНИ) ВІЙНИ

арта – (сленг) артилерія/артилеристи

адіннарот (один народ) – іронічне викривлення елемента бойового ворожого *нарративу*, мета якого – виправдати знищення України як суверенної держави

бандерівці/жидобандерівці – іронічна самоназва українських сил спротиву, що використовує штампи ворожої *пропаганди*

великодержавний шовінізм – різновид ідеології й практика владних верств панівної нації в багатонаціональній державі, що характеризується проповіданням винятковості чільної (державної) нації та її виключних переваг над іншими націями, що мешкають у цій державі. Поширюється також на міжнародні стосунки між «великими» і «малими» країнами. Проявляється в політиці імперіалізму й колоніалізму, пригнобленні та поневоленні інших націй

воїни світла – назва українських учасників спротиву російській агресії, яка походить з пісні білоруського панк-рокгурту «ЛяписТрубецкой» «Воины света, воины добра» (її дебют відбувся 1 березня 2014 р.)

волонтери – громадяни, які на добровільній та безоплатній основі, індивідуально чи скоординовано здійснюють суспільно корисну діяльність. Від початку російської агресії у 2014 р. українські волонтери і волонтерські об'єднання зробили колосальний внесок у забезпечення потреб армії й тилу і стали символом українського спротиву

держава-терорист – від початку російського вторгнення Україна вживає всіх необхідних заходів для офіційного визнання Російської Федерації державою-терористом згідно з положеннями Женевської декларації з питань тероризму (1987). Нині термін «держава-терорист» використовується стосовно Російської Федерації на політичному рівні – у промовах вищих посадових осіб України, США, інших держав світу

десантура – сленгова назва військовослужбовців повітряно-десантних військ

ДРГ – десантно-розвідувальні групи

заградотряди – російські військові підрозділи, які під страхом смерті не дозволяють солдатам інших підрозділів відступити чи не виконати злочинний наказ

здичавілі – мем, означає представників сил російського вторгнення в Україну за аналогією з персонажами циклу романів Джорджа Мартіна «Пісня льоду й полум'я»

ЗСУ – аббревіатура для позначення Збройних сил України

кадирівці, кадировці – прихильники президента Чеченської Республіки Рамзана Кадірова, які виконують функцію його особистої охорони (гвардії). Воюють на території України у складі регулярних військ Російської Федерації або парамілітарних підрозділів

колаборант – особа, яка усвідомлено співпрацює з окупаційною цивільною чи військовою владою на шкоду власній країні

кремлівська кліка – влада Російської Федерації

мінйони – сленгова назва полонених військовослужбовців армії вторгнення

мордор – іронічна назва Російської Федерації, яка походить від назви вигаданої країни – осередку сил зла із циклу романів Дж. Р. Р. Толкіна

окупант – той, хто бере участь в *окупації*; загарбник, займанець, наїзник, поневолювач. Представник сил російського вторгнення в Україну, Російська Федерація щодо України загалом

окупація – захоплення збройними силами певної держави однієї з частин або всієї території іншої держави без отримання суверенних прав на неї

орда/ординці – поширене в Україні поїменування російських сил вторгнення за аналогією з татаро-монгольським нашествям часів Київської Русі. Містить у собі також натяк на історію Росії, яка протягом тривалого часу була складовою держави Золота Орда

орки – метафорично забарвлений термін, що означає російських військових, які вторглися в Україну. Поєднує два значення: 1) аббревіатура від

«окупаційний російський контингент» (ОРК); 2) фантастичні тупі та агресивні істоти в комп'ютерних іграх, фільмах, літературних творах жанру фентезі

отказник – назва для російських військових, які відмовляються брати участь у воєнних злочинах Росії на території України

привид Києва – легендарний (міфічний?) пілот винищувача, який знищив рекордну кількість ворожих літаків, захищаючи небо над Києвом

Путлер – мем, іронічний псевдонім президента РФ, утворений від поєднання прізвищ «Путін» і «Гітлер».

рашизм – термін, що походить від «раша» – англомовного звучання Russia (Росія). Означає ідеологічні засади та практичні дії нинішнього політичного режиму Російської Федерації, який є, з одного боку, спадкоємцем традиційного для всіх періодів російської історії *великодержавного шовінізму*, з другого – одним із сучасних різновидів *фашизму*

рашисти – громадяни Російської Федерації, що ідентифікують себе з її нинішнім політичним режимом, підтримують його агресивні, експансіоністські наміри і дії щодо українського та інших народів

російська жандармерія (росжандарми) – підрозділи росгвардії, окупаційна адміністрація тощо

руській мір, руський мир, рузький мір, рузкій мір – іронічні назви частини бойового російського *нарративу*, призначеного виправдати напад на Україну

соняхи, соняшники – мем, який означає побажання ворогові померти й удобрити українську землю, перетворитися на родючий ґрунт для проростання насіння з кишень соняшниками

стерв'ятники (рашистські стев'ятники) – російські літаки, що бомбардують мирні українські міста, а також пілоти цих літаків

територіальна оборона України – система загальнодержавних, військових і спеціальних заходів, що здійснюються в мирний час і в особливий період з метою протидії воєнним загрозам, а також для надання

допомоги в захисті населення, територій, навколишнього природного середовища та майна під час надзвичайних ситуацій

фашизм – різновид політичного режиму та політичної ідеології. У вузькому сенсі – самоназва політичного руху під проводом Беніто Муссоліні в Італії 1922–1943 рр. У широкому сенсі (так званий родовий фашизм) – будь-який режим, характерними ознаками якого є культ лідера, мілітаризм, тоталітаризм, імперіалізм, ідея національної вищості, мобілізованість нації й держави проти ворогів, найчастіше уявних. У минулому до таких режимів, крім власне італійського фашизму, належали нацизм у Німеччині 1933-1945 рр., фалангізм в Іспанії 1936-1975 рр., мілітаризм в Японії 1926-1945 рр. тощо. У наш час усі перелічені ознаки родового фашизму притаманні політичному режимові, що утвердився під керівництвом Путіна в Російській Федерації. Для його означення широко використовується термін *рашизм*

фашисти – прибічники *фашизму*, члени фашистських організацій. У ширшому тлумаченні під фашистами розуміють усіх, хто свідомо чи несвідомо є носієм фашистської ідеології та/або втілює у своїй поведінці волю фашистських режимів. На побутовому рівні фашист проявляє себе як особа, котра не поважає життя інших і розглядає його як свою здобич. Це зневажливе, споживацьке ставлення до чужого життя є реліктом доісторичної свідомості, що походить від часів канібалізму

zaporebrik, запорєбрик, запорєбрик – мем, що позначає територію Росії, використовуючи російську сленгову назву бордюру. Перша латинська літера означає протест проти вторгнення російських військ в Україну, оскільки на військовій техніці було нанесено маркування Z, що означало «Захід» і стало символом *російсько-української війни* та аналогом свастики.

ПОДІЇ ТА ЛОКАЦІЇ ВІЙНИ, ЯКІ Є ОСЕРЕДКАМИ НАЙБІЛЬШОГО ЕМОЦІЙНОГО НАПРУЖЕННЯ

блокадний Маріуполь – поняття, яке означає гуманітарну катастрофу, що виникла внаслідок оточення Маріуполя російськими військами, які тривалий час обстрілюють місто, вбивають цивільне населення, руйнують інфраструктуру, не дають можливості евакуювати цивільних чи бодай забезпечити їх водою, їжею, ліками

Буча – місто-супутник Києва, розташоване на північному заході від столиці України, що стало символом звірств *окупантів* на українській землі. Перебувало під окупацією з перших днів повномасштабної агресії Російської Федерації проти України до 1 квітня 2022 року, коли до міста увійшли підрозділи ЗСУ. В Бучі виявлено численні докази жорстоких вбивств та катувань мирного населення. Фото- та відеозображення тіл сотень убитих чоловіків, жінок та дітей миттєво облетіли провідні міжнародні інформаційні агентства і глибоко вразили представників світової спільноти. Лідери багатьох країн світу однозначно кваліфікували дії російських військових в Україні як *геноцид*.

воєнний злочин – свідоме грубе порушення правил ведення бойових дій («законів війни») та норм і принципів міжнародного гуманітарного права. До воєнних злочинів також належать злочин геноциду, злочини проти людяності та злочин агресії

всеукраїнська школа онлайн – організоване дистанційне навчання українською мовою у формі відеозаписів уроків та психологічних хвилинок; рекомендована Міністерством освіти і науки України форма навчання в умовах надзвичайної ситуації для дітей внутрішньо переміщених осіб і дітей біженців (які виїхали за кордон)

всеукраїнський розклад – розклад занять у всеукраїнській школі онлайн

геноцид – цілеспрямовані дії з метою повного або часткового знищення груп населення чи народів за національними, етнічними, расовими, корисливими або релігійними ознаками. До таких дій належать: убивство членів цієї групи; завдання тяжких тілесних або психічних ушкоджень

членам такої групи; створення для членів групи умов, що призводять до повного чи часткового її знищення; унеможливлення народження дітей у середовищі групи; насильницька передача дітей цієї групи іншій групі

гумконвой – мем, назва для колон пофарбованих у білий колір російських вантажівок, які під прикриттям того, що везуть гуманітарну допомогу населенню, завозили зброю і боєприпаси в окуповані райони Донецької і Луганської областей

двоголова курка – мем, іронічна назва російського герба. Може поширюватися на Російську Федерацію в цілому

демлітаризація – елемент російського бойового *наративу*, спрямованого на виправдання воєнного вторгнення в Україну з метою захисту від нібито здійснюваної НАТО мілітаризації України

денацифікація – елемент російського бойового *наративу*, спрямованого на виправдання воєнного вторгнення в Україну з метою нібито врятувати українців від фантомних (вигаданих) «нацистів», які начебто знущаються з людей

дипфейк – використання штучного інтелекту і сучасних технологій для створення відеоінтерв'ю, якого насправді ніколи не відбувалося

економічні санкції – обмеження, застосовані світовим співтовариством щодо ведення бізнесу, фінансових та інших активів як до окремих осіб, причетних до організації вторгнення російських військ в Україну, так і до Росії загалом з метою припинення терористичних атак на території України

Енергодар – місто на північному заході Запорізької області, поряд з яким розташована найбільша в Україні і Європі Запорізька атомна електростанція. Із 4 березня місто тимчасово контролюється військами Російської Федерації, через що безпека об'єктів Запорізької АЕС не може бути повністю гарантована

Змієві вали – мем, що відбиває історичну тяглість української боротьби проти загарбників. Назва фортифікаційних споруд X-XI ст., які спричинили втрати російської військової техніки в лютому-березні 2022 року, оскільки стали перепорою для руху танків

інформаційний марафон «Єдині новини» – реалізація єдиної інформаційної політики в Україні в умовах воєнного стану шляхом

об'єднання всіх загальнонаціональних теле- та радіоканалів у єдиному потоці цілодобового інформаційного мовлення

київська дамба – дамба Київського водосховища і ГЕС на північ від Києва, постійний об'єкт російських артилерійських та авіаційних атак, які успішно відбивають Збройні сили України. Руйнування дамби може завдати катастрофічних збитків житловим районам міст і селам, поставити під загрозу життя сотень тисяч людей

маріупольський драмтеатр – мем, що означає воєнний злочин російських військових проти людяності, а саме авіабомбування будинку з написом-попередженням «діти», де переховувалася велика кількість мешканців Маріуполя з дітьми

маріупольський пологовий будинок – мем, що означає воєнний злочин російських військових проти людяності, а саме ракетний удар по пологовому будинку, внаслідок якого загинули жінки і діти

мародерство – термін, під яким у суто правовому тлумаченні розуміють викрадення на полі бою речей, що знаходяться при вбитих і поранених військовослужбовцях. Однак у повсякденному вжитку цей термін поширився на всі випадки незаконного вилучення (викрадення) під час воєнних дій приватного майна, зокрема й того, що належить цивільним особам. Саме в такому розширеному трактуванні мародерами називають усіх, хто від початку вторгнення військ РФ в Україну прагне нажитися на чужому горі. При цьому важливо мати на увазі, що об'єктом мародерства є лише приватне майно (годинники, побутова техніка, меблі тощо), а не здобуті в бою військові трофеї. До мародерства масово вдаються солдати та офіцери ворожої армії, про що зібрано численні свідчення. На жаль, трапляються випадки мародерства (крадіжки, грабежі) й серед наших співвітчизників. Таких доморощених мародерів жорстко притягують до відповідальності як правоохоронці, так і самі громадяни.

миколаївський зоопарк – мем, який відбиває єднання українців у їхніх людських справах, турботі про живих істот. Після звернення керівництва зоопарку до громадськості, що нічим годувати тварин, протягом кількох днів лютого через інтернет було викуплено всі квитки на відвідування зоопарку на два місяці наперед

мінуси (уходи) – снаряди, які випускаються по загарбниках

мітки – позначки на об'єктах інфраструктури, нанесені спеціальною фарбою, які можуть служити сигналом для ворожої авіації

мобільні крематорії – пересувні пристрої для спалювання тіл загиблих військовослужбовців, які, за деякими даними, можуть використовуватися супротивником для приховування втрат живої сили

плитоноска (від англ. *platecarrier*) – легкий бронезилет, який дає змогу зберігати максимальну мобільність бійця

правило двох стін – одна з рекомендацій щодо безпеки для мирного населення, що приписує людині, яка під час обстрілів залишається у квартирі багатоповерхового будинку, ховатися в просторі між двома несучими стінами

превентивний удар – елемент *пропаганди* Російської Федерації, яка обґрунтовує розв’язання агресивної війни проти України необхідністю запобігання позірним загрозам (подальшому розширенню НАТО на схід, застосуванню Україною біологічної, хімічної, ядерної зброї проти РФ тощо)

пропаганда – форма комунікації, спрямована на поширення в суспільстві тверджень, фактів, аргументів, чуток та інших відомостей, що інколи базуються на явній дезінформації, для впливу на суспільну думку з метою досягнення певних ідеологічних, політичних, воєнних або інших заздалегідь визначених цілей

російсько-українська війна – термін, що має кілька значень, а саме: 1) боротьба за незалежність України, яка триває кілька століть; 2) бойові дії, які точаться на сході впродовж восьми років (від анексії Криму та *окупації* частини Донецької і Луганської областей); 3) період повномасштабного вторгнення російських військ в Україну з 24 лютого 2022 року, коли о 5:05 ранку російська армія бомбила Київ

Слава Україні – Героям слава! – українське патріотичне гасло часів Української революції 1918–1920 рр., що набуло поширення за роки незалежності. З 2018 р. – офіційне військове вітання у Збройних силах України і в Національній поліції

тимчасова еміграція – тимчасовий притулок, наданий українцям в інших країнах на час терористичних атак Росії на території України

тривожна валіза – валіза з найнеобхіднішим, що потрібно взяти із собою в укриття в разі оголошення повітряної тривоги

усеукраїнська хвилина мовчання – масова акція вшанування воїнів, що віддали життя, захищаючи Україну від країни-терориста Росії

Чорнобиль – українське місто, розташоване в зоні відчуження після катастрофи на Чорнобильській АЕС 1986 р. Унаслідок російської *окупації* 2022 р. місто знову перетворилося на зону потенційного екологічного лиха

ядерний тероризм – захоплення російськими військовими ядерних об'єктів (Чорнобильська АЕС у Прип'яті, Запорізька АЕС в Енергодарі), завезення на їхню територію зброї, влаштування там вибухів, тортури щодо працівників АЕС, яких примушують працювати цілодобово без зміни, тощо

ПСИХОЛОГІЧНІ ФЕНОМЕНИ ТА ПСИХОЛОГІЧНІ НАСЛІДКИ ВІЙНИ

агресія – специфічна форма деструктивних дій або поведінки особистості, що спрямована на використання сили та завдання фізичної або психологічної шкоди людям або предметам і суперечить нормам та правилам співіснування в соціумі

альтернативний факт (альтернативна реальність) – концепція виправдання брехні та обману, доктрина російської інформаційної війни

вина виживання (того, хто вижив) – форма психологічного розладу у свідків або постраждалих унаслідок катастрофічних подій (війни, природного лиха, терористичної атаки). Проявляється в гострому почутті провини щодо загиблих, каятті, пригніченому настрої, затяжній депресії. Також може бути однією із форм прояву *ПТСР* (посттравматичного стресового розладу)

гордість – почуття особистої гідності, самоповаги, значущості, відчуття задоволення від усвідомлення досягнень – як власних, так і близьких людей

горе, горювання – активне переживання втрати, смерті близької людини, лиха, інших трагічних обставин

групова гордість – почуття *гордості*, яке переживає людина, що ототожнює себе з певною групою, а також група загалом, як за реальні, так і уявні групові досягнення, групові характеристики, групову історію тощо

груповий нарцисизм – перебільшення групою, а також її членами значущості групи, надмірно емоційне ставлення до групових атрибутів, образу групи, характеристик групи, якими можна пишатися

згуртованість – ступінь прихильності до групи її членів; виникає, коли вони об'єднуються між собою і з групою загалом. У сильно згуртованих групах люди з більшою готовністю беруть участь у житті групи і більш схильні залишатися в групі

інформаційна війна – протиборство сторін у вигляді поширення спеціально підготовленої інформації та протидії аналогічному зовнішньому впливу на себе; полягає в маніпулюванні інформацією, яка нібито заслуговує на довіру без її усвідомлення, з метою схилити до прийняття рішень проти своїх інтересів, але в інтересах того, хто веде інформаційну війну

інформаційна контузія – тяжка форма інформаційної травми, яка супроводжується суттєвими змінами свідомості, специфічними порушеннями психічної діяльності та адекватності поведінки

інформаційна травма – особливий вид індивідуальної чи колективної психологічної травми, яка виникає в результаті тривалого та інтенсивного впливу на психіку людини різноспрямованої емоційно значущої інформації та супроводжується різким зниженням критичності мислення і сприймання інформації, різними формами емоційного зараження

інформаційний паралельний світ – штучна реальність, створена інформаційними технологіями, зокрема у сфері комунікації, що є результатом дії системи психологічної *пропаганди*

інформаційний шок – шоківий стан під впливом інформації, що руйнує картину світу людини, не вписується в моральні норми та уявлення, призводить до втрати базових цінностей

колективна травма – психічна травма, отримана групою людей будь-якого розміру, аж до всього суспільства загалом, унаслідок соціальної, техногенної чи екологічної катастрофи або злочинних дій політичних чи інших соціальних суб'єктів

наратив – словесна частина оповіді, опису реальності, яка несе смислове навантаження, зокрема бойовий наратив – спеціальна конструкція, що використовується для впливу в *інформаційній війні*

національна ідентичність – відчуття належності до певної держави чи нації, представленої унікальними традиціями, культурою та мовою; суб'єктивне відчуття, яке людина поділяє з групою людей, про націю незалежно від статусу громадянства

образ війни – інтегроване уявлення людини чи групи про війну, що охоплює характерні елементи-символи для відображення найбільш значущих для людини і дуже емоційно забарвлених предметів, подій, вражень. Може спиратися на архетипи і родову пам'ять

образ ворога – упереджене уявлення про людину як про ворожого суб'єкта, часто знеособлене, дегуманізоване і навіть демонізоване, коли все, що стосується цієї людини, сприймається як потенційний прояв агресії

переконання – специфічний компонент світогляду, упорядкована система поглядів особистості, усвідомлена потреба, що спонукає особистість діяти відповідно до свого життєвого досвіду та ціннісних орієнтацій

психологічні хвилинки – частина всеукраїнського розкладу, спрямована на психологічну підтримку дітей у надзвичайній ситуації війни

ПТСР – посттравматичний стресовий розлад, відтермінований наслідок пережитого гострого стресу під час травматичної події (коли людина зіткнулася із загрозою для життя, спостерігала загибель інших людей). Проявляється як набір симптомів, серед яких інтрузії (флешбеки і нічні кошмари), прагнення ізолюватися, емоційні і когнітивні порушення тощо

травма агресора – психологічна травма, якої зазнає індивід або група, що скоюють травмівний акт. Для неї характерні почуття провини і сорому, страху через можливий реванш, які блокуються захисними механізмами заперечення та проєктивної ідентифікації

травма жертви – психологічна травма, яку отримує індивід або група, що зазнають агресії. Для неї характерні почуття страху, болю, образи, розчарування, а механізмами психологічного захисту найчастіше стають витіснення, регресія та раціоналізація

травматичний стрес – переживання людини внаслідок отримання нею травми, нормальна реакція на ненормальні обставини під час переживання подій, що виходять за межі звичайного людського досвіду

травматичний шок – важкий, часом критичний для життєдіяльності патологічний стан, що виникає внаслідок важких фізичних травм і супроводжується вираженими порушеннями функцій життєво важливих органів, передусім кровообігу і дихання

ПРИКЛАДИ СПОНТАННОЇ МІФО- ТА МЕМОТВОРЧОСТІ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА, ЩО ВИКОНУЄ АУТОТЕРАПЕВТИЧНУ ФУНКЦІЮ

Арестович на ніч (Релаксович) – мем, що утворився від прізвища радника голови Офісу Президента України Олексія Арестовича, який повідомляє новини про війну в манері, котра заспокоює тривогу і надихає

Байрактар – мем, який походить від назви безпілотної авіації, здатної ефективно знищувати важку військову техніку; означає також підтримку цивілізованим світом героїзму українських воїнів

бандерівський смузі – українська назва саморобної горючої суміші в скляній пляшці, відомої раніше як «коктейль Молотова»

біологічне зброю – іронічно викривлена назва елемента бойового російського *наративу*, спрямованого на виправдання російського вторгнення в Україну; позначає брехливе повідомлення про нібито наявність виробництва в Україні біологічної зброї; використовується у воєнному народному фольклорі як назва вигаданих фантастичних тварин і як позначення для голубів, гусей, синичок та ін., що допомагають своїми діями знищувати ворогів

бойові одеські мідії – мем, який є відповіддю на елемент бойового російського *наративу* про біологічну зброю у вигляді фантастичних моллюсків, що несуть на собі вибухівку, прикріплюються до ворожих кораблів і за командою здатні разом вибухнути (одеський гумор)

Вітчизняна війна – одна з назв російсько-української війни 2022 року, яка виникла в перші дні російської агресії на підставі численних аналогій з вторгненням німецько-фашистських загарбників на територію Радянської України в часи Другої світової війни. У подальшому ця аналогія була визнана спірною, а підстави для проведення прямих історичних паралелей – сумнівними

дядя Ваня (вкрадений Макдональдс) – мем, нова назва Макдональдса, яку в Росії використали для поновлення роботи підприємств,

що покинули російський ринок через запровадження санкцій за вторгнення російських військ в Україну

ірпінський штаб – мем, який означає загибель російського військового від руки українських воїнів, що видається за смерть від ковіду. Ірпінь – місто під Києвом, де російські війська спричинили гуманітарну катастрофу і загибель багатьох цивільних, у тому числі дітей

Кімолаїв – мем, присвячений меру міста Миколаїв на прізвище Кім, який став відомий завдяки своєму патріотичному відеоблогу в Тік-Ток, де пояснював поточні події

одеське метро – мем, який означає недолугість ворожої *пропаганди*, коли в російських медіа було повідомлено, що одесити ховаються від обстрілів у метро (в Одесі метро немає)

«привези унітаз» – мем, який означає налаштування і мародерські наміри російських військових; цитата з телефонної розмови матері із сином, який перебуває на захоплених територіях України

«руській воєнний корабль, іді на ... !» – гасло війни, яке означає крайній ступінь обурення і неприйняття, еквівалент посилення ворога під три чорти. Походить від реальної відповіді українського воїна російським загарбникам

сафарі – мем, що означає стихійне полювання цивільного населення на російських солдатів, залишених без харчового забезпечення, які перетворюються на мародерів, що грабують і вбивають цивільних

сумна хаскі – мем, який підкреслює силу бойового духу українських жінок. Походить від реального випадку на Сумщині, коли жінка зловила вовка, гадаючи, що це собака, який загубився

тату київського метро – мем, спрямований на демонстрацію єдності з Україною шляхом татуювання стилістичного зображення трьох гілок київського метро

тракторна дивізія (тракторні війська, тракторні війська спеціального призначення) – мем, який означає активну участь усього населення в протидії ворожим загарбникам різними способами, зокрема відвезенням здобутої військової техніки, причепленої до трактора, українським воїнам

цигани вкрали танк – мем, який означає активну участь усього населення в протидії ворожим загарбникам різними способами, зокрема викраденням техніки

Чорнобаївка – мем, що означає повторення росіянами однієї й тієї ж помилки; населений пункт, біля якого на аеродромі понад десять разів поспіль було знищено скупчення російської військової техніки

Громадсько-політичне видання

Вадим Олександрович Васютинський
Павло Петрович Горностаї
Ірина Гурамівна Губеладзе
Любов Антонівна Найдьонова
Микола Миколайович Слюсаревський
Світлана Леонідівна Чуніхіна

**ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК
РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ**

Інститут соціальної та політичної психології НАПН України

За редакцією М. М. Слюсаревського
Упорядкування С. Л. Чуніхіної

Коректор *Т. А. Кузьменко*

В оформленні обкладинки використано картину “Солдатські серця на допомогу солдатському серцю”, створену для проєкту “Бойовий папір” <https://www.combatpaper.org/> (Дрю Метотт <https://drewmatott.com/>, Гамбург, Німеччина, 2010 р.): <https://www.pinterest.pt/pin/118008452708002928/>; <https://textileartscenter.files.wordpress.com/2010/12/nueva-imagen.jpg>

Адреса Інституту: 04070, м. Київ, вул. Андріївська, 15
<https://ispp.org.ua/>